

14.08.2024

POL-2024-97163

Oikeusministeriö

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi rangaistuksen määräämistä koskevasta lainsäädännöstä, 27.6.2024, VN/24201/2023.

Keskusrikospoliisin lausunto

1 Asia

Oikeusministeriö on pyytänyt 27.6.2024 Keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi rangaistuksen määräämistä koskevasta lainsäädännöstä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että rikoksen tekeminen osana rikollisverkoston toimintaa säädettäisiin rangaistuksen koventamisperusteeksi. Rikoslakiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös rikollisverkostoa koskeva määritelmäsäännös. Lisäksi alle viisitoista vuotta nuoremman henkilön käyttäminen välikappaleena tahallisen rikoksen tekemisessä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi erillisenä rikoksena. Rangaistuksen koventamisperusteeksi ehdotetaan säädettäväksi myös henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla.

2 Keskusrikospoliisin lausunto

2.1 Rikoksen tekeminen osana rikollisverkoston toimintaa

Keskusrikospoliisi pitää esitettyjä muutosehdotuksia tavoitteiltaan ja ehdotusten ydinsisällöltään kannatettavina ja erittäin tärkeinä.

Ehdotetuissa säännöksissä on päädytty käyttämään termiä rikollisverkosto, jota Keskusrikospoliisi yleisesti ottaen pitää kannatettavana, sillä se on laajalaisempi ja neutraalimpi kuin esimerkiksi termi katujengi. Luonnoksessa termit rikollisverkosto ja katujengi käytetään kuitenkin osin synonyymeina.

Keskusrikospoliisi nostaa pohdittavaksi kysymyksen, pystyykö rikollisverkoston määritelmä rikollisverkostojen toiminnan muuttaessa muotoaan vastaamaan tarkoitettuun tarkoitukseensa myös tulevaisuudessa. Ehdotettu rikollisverkoston määritelmä voi tosiasiasa kuvata myös muunlaisia rikollisverkostoja ja yhteenliittymiä kuin katujengejä. Esimerkiksi erilaisilla ääriryhmillä tai klaanirikollisuudella voi olla yhtymäkohtia katujengirikollisuuteen. Lisäksi luonnoksessa on ryhmän ikärakenteen osalta viitattu tämänhetkiseen tilannekuvaan, jonka mukaan katujengeihin liittyvät henkilöt ovat pääasiassa

18–30-vuotiaita. Esitysluonnoksessa ei ole huomioitu kuitenkaan sitä, vaikuttaako alaikäisyys koventamisperusteen soveltamiseen. Mikäli koventamisperustetta ei sovellettaisi alaikäisiin, voisi se luoda kannustimen käyttää alaikäisiä rikosten tekemiseen, mihin myös nyt lausuttavana olevassa esityksessä on tarkoitus puuttua.

Rikollisverkoston määritelmään sisältyy ehdotuksen mukaan edellytys sellaisten rikosten tekemiseen, jotka ovat omiaan vaarantamaan yleisten paikkojen järjestystä ja turvallisuutta. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tämä edellytys voi käytännössä rajata koventamisperusteen soveltamisen ulkopuolelle rikollisverkostot, joiden toiminta ei ole näkyvää tai se ei olisi omiaan aiheuttamaan olennaisia vaikutuksia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Esitysluonnoksen mukaan epäselväksi jäisi esimerkiksi yksityisissä tiloissa tai tietoverkkojen välityksellä tapahtuvaan huumausainerikollisuuteen puuttumisen edellytykset ehdotetun sääntelyn avulla. Lisäksi Keskusrikospoliisi toteaa, että esimerkiksi petos- tai talousrikollisuudella ei välttämättä ole vaikutuksia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, vaikka tällainen toiminta voi olla rikollisverkostoille keskeistä. Näin ollen nyt lausuttavana olevat muutosehdotukset voivat luoda tilanteen, jossa rikollisverkostoa ei voitaisi arvioida järjestäytyneenä rikollisryhmänä, eikä myöskään nyt ehdotettuna rikollisverkostona.

Lisäksi rikollisverkoston määrittelyyn liittyy poliisin esitutkinnan työmäärää lisääviä vaikutuksia. Tätä voidaan konkretisoida esimerkiksi kysymällä, miten ajallista kestoa sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaa toimintaa arvioidaan tilanteissa, joissa rikollisverkostot tekevät toistensa kanssa yhteistyötä. Jos esimerkiksi kaksi rikollisverkostoa harjoittaa verkostomaista huumausainekauppaa yhdessä, muodostavatko he yhden rikollisverkoston arvioitaessa verkoston toimintaa ja tarkoitusta sekä verkoston ajallista kestoa. Arviointi monimutkaistuu, jos edellä tarkoitetut rikollisverkostot käyttävät kolmatta verkostoa esimerkiksi sellaisiin tehtäviin, jotka muodostavat selvästi uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Voidaanko silloin katsoa myös kahden ensiksi mainitun rikollisverkoston jäsenten muodostavan nyt ehdotetussa koventamisperusteessa tarkoitettu rikollisverkosto.

Ehdotetun koventamisperusteen soveltamiseksi poliisin tulisi esitutkinnan yhteydessä kerätä näyttöä osoittaakseen epäillyn rikoksen liittyvän nimenomaisesti rikollisverkoston toimintaan ja siihen osallistumiseen. Koventamisperusteen soveltaminen edellyttäisi siten, että esimerkiksi esitetyt rikollisverkostolle asetetut aikaa, paikkaa ja toimintaa koskevat edellytykset ovat näyttölisesti osoitettavissa. Näytön riittävyys esimerkiksi rikollisverkoston ajallisen keston osalta voi näyttäytyä haasteellisena. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan olennaista olisikin huomioida henkilöiden aiempi rikollisuus ainakin siltä osin kuin rikoksia olisi tehty yhdessä muiden samaan verkostoon kuuluvien henkilöiden kanssa, sillä tämä osoittaisi yhteenliittymän rikollisen toiminnan jatkuvuudesta.

2.2 Henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla

Keskusrikospoliisi pitää ehdotettua uutta koventamisperustetta kannatettavana lisäyksenä. Erityisesti hyvänä seikkana voidaan pitää sitä, että koventamisperusteessa on kyse nimenomaan nöyryyttävästä tekotavasta eikä esimerkiksi nöyryyttämistarkoituksesta.

Yhtenä esimerkkinä erityisen nöyryyttävästä tekotavasta esitysluonnoksessa on todettu esimerkiksi pahoinpitelyn, ryöstön tai pakottamisen kuvaaminen suorana lähetystenä. Jos kuvan levittäminen tapahtuu vasta selvästi kyseisen rikoksen tapahtumisen jälkeen, tekoa ei esitysluonnoksen mukaan pidettäisi erityisen nöyryyttävällä tavalla tehtynä. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan perustelut eivät vaikuta huomioivan sellaista tilannetta, jossa video tai kuva julkaistaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa vain vähän aikaa teon jälkeen. Asiallisesti nöyryyttävästä tekotavasta olisi kuitenkin kyse myös tilanteissa, joissa video tai kuva on kuvattu puhelimella, ja se ladataan joitain minutteja tai tunteja myöhemmin sosiaaliseen mediaan.

2.3 Alaikäisen käyttäminen rikoksen tekemiseen

Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana ehdotettua uutta rangaistussäännöstä viittätoista vuotta nuoremman henkilön käyttämisestä välikappaleena tahallisen rikoksen tekemiseen.

Ehdotettu sääntely koskee ainoastaan alle 15 vuotta nuorempien lasten käyttämistä välikappaleena rikoksen tekemiseen. Säännös ei siten koskisi rikosoikeudellisen vastuikärajan täyttäneitä alle 18-vuotiaita lapsia. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan on kuitenkin oletettavaa, että vastaavanlaista toimintaa kohdistuu tai voi kohdistua myös 15–17-vuotiaisiin lapsiin. Toiminnan ensisijainen tarkoitus voi olla hyödyntää alisteisessa asemassa olevia alaikäisiä lapsia rikosten tekemiseen, eikä merkitystä ensisijaisesti välttämättä ole sillä, onko henkilö ylittänyt rikosoikeudellisen vastuun ikärajan. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan voidaan kuitenkin perustellusti katsoa esitysluonnoksessakin esitettyllä tavalla, että toiminnan moitittavuus kasvaa, mitä nuorempaan henkilöön toiminta kohdistuu.

Lopuksi Keskusrikospoliisi toteaa olevan tärkeää, että kyseisellä uudella tunnusmerkistöllä voitaisiin tehokkaasti puuttua alle 15-vuotiaiden henkilöiden käyttämiseen välikappaleena myös esimerkiksi ampuma-aserikosten tekemisessä.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Ylitarkastaja

Roosa Viljanen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 14.08.2024 klo 15:16. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.